

**CONVENI PER A L'ESTUDI DEL PAISATGE ARQUEOLÒGIC ANTIC A
L'AGER TARRACONENSIS (A LA DRETA DEL RIU FRANCOLÍ)**

Tarragona, 13 de juny de 2005

REUNITS

D'una banda,

L'Il·lm. Sr. Antoni Ferré i Fons, alcalde d'Alcover, que té la seu a l'Ajuntament d'Alcover, plaça Nova, 3 (CP 43460)

L'Il·lm. Sr. Àngel Xifré Arroyo, alcalde d'Almóster, que té la seu a l'Ajuntament d'Almóster, carrer Pare Aymamí, 14, (CP 43393)

L'Il·lm. Sr. Robert Benaiges i Cervera, alcalde de Cambrils, que té la seu a l'Ajuntament de Cambrils, plaça de l'Ajuntament, 4 (CP 43850)

L'Il·lm. Sr. Agustí Domingo Basora, alcalde de Castellvell del Camp, que té la seu a l'Ajuntament de Castellvell del Camp, plaça de Catalunya, 1 (CP 43392)

L'Il·lm. Sr. Josep Bergadà Español, alcalde de Constantí, que té la seu a l'Ajuntament de Constantí, carrer Major, 27 (CP 43120)

L'Il·lm. Sr. Francisco Javier Escoda Martínez, alcalde de Montbrió del Camp, que té la seu a l'Ajuntament de Montbrió del Camp, plaça de la Vila, 1 (CP 43340)

L'Il·lm. Sr. Pere Guinovart Dalmau, alcalde del Morell, que té la seu a l'Ajuntament del Morell, plaça Era del Castell, 5 (CP 43760)

L'Il·lm. Sr. Joan Maria Sardà Padrell, alcalde de la Pobla de Mafumet, que té la seu a l'Ajuntament de la Pobla de Mafumet, carrer Verdager, 6 (CP 43140)

El Sr. Xavier Filella Fargas, tinent d'alcalde delegat de cultura de l'Ajuntament de Reus, que té la seu a l'Ajuntament de Reus, plaça Mercadal, 1 (CP 43201), facultat per a la signatura del present conveni per decret d'Alcaldia del dia 3 de juny de 2005

L'Il·lm. Sr. Josep Vallès Jové, alcalde de Riudoms, que té la seu a l'Ajuntament de Riudoms, carrer Major, 52 (CP 43330)

L'Il·lm. Sr. Esteve Ferran Ribera, alcalde de Salou, que té la seu a l'Ajuntament de Salou, carrer Llobregat, 1 (CP 43840)

L'Il·lm. Sr. Ignasi Carnicer Barrufet, alcalde de la Selva del Camp, que té la seu a l'Ajuntament de la Selva del Camp, plaça Major, 4 (CP 43470)

La Sra. Maria Mercè Martorell Comas, tinent d'alcalde de patrimoni historicoartístic de l'Ajuntament de Tarragona, que té la seu a l'Ajuntament de Tarragona, plaça de la Font, 1 (CP 43003), facultada per a la signatura del present conveni per decret d'Alcaldia del dia 8 de juny de 2005

L'Il·lm. Sr. Eugenio Anguera Torres, alcalde de Vilallonga del Camp, que té la seu a l'Ajuntament de Vilallonga del Camp, plaça de l'Església, 1 (CP 43141)

L'Il·lm. Sr. Josep Poblet i Tous, alcalde de Vila-seca, que té la seu a l'Ajuntament de Vila-seca, Plaça de l'Església, 26 (CP 43480);

L'Il·lm. Sr. Josep Maria Vidal Mas, alcalde de Vinyols i els Arcs, que té la seu a l'Ajuntament de Vinyols i els Arcs, carrer Major, 2 (CP 43391)

L'Il·lm. Sr. Robert Ortiga i Salvadó, president del Consell Comarcal del Baix Camp, que té la seu al carrer Dr. Ferran, 8 de Reus (CP 43202)

L'Il·lm. Sr. Carles Sala Roca, president del Consell Comarcal del Tarragonès, que té la seu al carrer de les Coques, 3 de Tarragona (CP 43003)

L'Il·lm. Sr. Joan Aregio Navarro, president de la Diputació de Tarragona, que té la seu al Passeig de Sant Antoni, 100 de Tarragona (CP 43003)

I de l'altra,

L'Il·lm. Sr. Salvador Giner de San Julián, president de l'Institut d'Estudis Catalans, que té la seu al carrer del Carme, 47, de Barcelona (CP 08001)

El Sr. Josep Guitart i Duran, director de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, que té la seu a la plaça Rovellat, s/n de Tarragona (CP 43003)

L'Excm. i Mgfc. Sr. Lluís Maria Arola i Ferrer, rector de la Universitat Rovira i Virgili, que té la seu al carrer de l'Escorxador, s/n de Tarragona (CP 43003)

El Sr. Lluís Serra Serra, director general de l'empresa ACESA, amb domicili a l'Av. del Parc Logístic, 12-20, de Barcelona (CP 08040).

I, actua com a fedatari públic de la signatura, el Sr. Pere Joan Torrent Ribert, secretari general accidental de la Diputació de Tarragona.

Tots el compareixents, en les seves respectives qualitats i representacions, es reconeixen mútuament la capacitat legal necessària per a subscriure el present conveni, així com per a obligar-se d'acord amb aquest.

MANIFESTEN

I. Que l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) és una corporació acadèmica que té per objecte l'alta investigació científica i principalment la de tots els elements de la cultura catalana. La seva Secció Històrico-Arqueològica s'encarrega de vetllar per l'estudi de la història, de l'arqueologia, de la història de l'art, de la història literària, de la història del dret i de les disciplines afins a aquestes.

II. Que l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) és un consorci públic creat pel Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya i la Univeristat Rovira i Virgili, amb la participació del Consell Interuniversitari de Catalunya. Ha estat creat per desenvolupar la recerca, la formació avançada i la difusió en el camp de l'arqueologia clàssica en un sentit ampli, tant des d'una perspectiva geogràfica, que engloba la Mediterrània i el seu entorn on es desenvoluparen les cultures clàssiques, com cronològica i ètnica, comprnent les civilitzacions grega i romana i les dels altres pobles relacionats directament amb aquestes.

Com a institut interuniversitari, l'ICAC està adscrit a la Universitat Rovira i Virgili.

III. Que els alcaldes d'Alcover, Almoster, Cambrils, Castellvell del Camp, Constantí, Montbrió del Camp, el Morell, la Pobla de Mafumet, Reus, Riudoms, Salou, la Selva del Camp, Tarragona, Vilallonga del Camp, Vila-seca i Vinyols i els Arcs, la Diputació de Tarragona, el Consell Comarcal del Baix Camp, el Consell Comarcal del Tarragonès, la Universitat Rovira i Virgili i l'empresa ACESA han mostrat el seu interès en contribuir a l'estudi, la protecció i la conservació del patrimoni arqueològic del Tarragonès i del Baix Camp.

I, per això,

ACORDEN

Primer. L'Institut d'Estudis Catalans, l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, ACESA, la Universitat Rovira i Virgili, el Consell Comarcal del Baix Camp, el Consell Comarcal del Tarragonès, la Diputació de Tarragona, els alcaldes d'Alcover, Almoster, Cambrils, Castellvell del Camp, Constantí, Montbrió del Camp, el Morell, la Pobla de Mafumet, Reus, Riudoms, Salou, la Selva del Camp, Tarragona, Vilallonga del Camp, Vila-seca i Vinyols i els Arcs estableixen aquest conveni per tal de promoure el projecte "Estudi del paisatge arqueològic antic a l'Ager *Tarraconensis* (a la dreta del riu Francolí)".

Segon. Establir un pla de treball, per un període de tres anys, tal com apareix en el projecte que s'adjunta en annex i que fixa les fases següents:

- **Primera fase.** Estudi del territori, en els primers dos anys, a comptar des de la signatura del conveni. En aquesta fase es farà el

buidat de l' "Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya", la recollida de bibliografia i cartografia, la programació i execució de les prospeccions extensives i l'inici de les prospeccions intensives, l'inici de l'estudi de morfologia, l'inici de l'estudi geològic i les recollides de les columnes pol·líniques.

- **Segona fase.** Es dedicarà a l'estudi de jaciments concrets i a l'elaboració de les dades, en el segon i tercer any. Aquesta fase, amb major incidència en el patrimoni arqueològic de la zona, consistirà en fer: excavacions en jaciments seleccionats, cales de comprovació, finalitzar les prospeccions intensives, l'estudi de morfologia, l'estudi geològic i les anàlisis pol·líniques, estudi de materials dipositats en museus o col·leccions i elaboració de les dades.

Acabat el tercer any, es prepararà la publicació dels resultats.

Les entitats i corporacions locals signants es comprometen a prestar la seva millor col·laboració per tal de facilitar en el seu territori l'execució dels treballs arqueològics objecte d'aquest conveni.

Tercer. L'Institut d'Estudis Catalans i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica portaran la direcció del projecte.

Quart. L'Institut d'Estudis Catalans està desenvolupant el projecte *Forma Orbis Romani*. Es tracta d'un projecte promogut per la Unió Acadèmica Internacional (UAI) que proposa l'elaboració del mapa de l'Imperi romà en fulls a escala 1:25.000, que incorpora els estudis topogràfics de tots els vestigis del món antic que han subsistit fins als nostres dies. Per tant, l'Institut d'Estudis Catalans integrarà els resultats del projecte de l'*Ager Tarraconensis* dins del pla de la *Forma Orbis Romani*, per tal de publicar-ne el full corresponent.

Cinquè. S'estableix una comissió de seguiment que vetllarà pel bon compliment d'aquest conveni, formada per un representant de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, un representant de l'Institut d'Estudis Catalans, i un representant de l'empresa ACESA.

Si així ho desitgen o el desenvolupament dels treballs ho aconsella, la comissió de seguiment podrà incorporar representants de la Diputació de Tarragona, dels Consells Comarcals i dels municipis involucrats en l'execució del projecte, així com un representant del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Amb la finalitat de garantir el millor seguiment del projecte, la comissió es reunirà –com a mínim– un cop a l'any, o més freqüentment si ho considera necessari la direcció del projecte. Aquesta comissió elaborarà informes anuals de seguiment que, en el seu cas, poden donar lloc a la presentació als mitjans de comunicació.

L'adopció d'acords de contingut econòmic que ultrapassin aquest document requerirà el vot favorable dels representants de les institucions

executores del projecte i el del representant d'ACESA. La resta dels acords s'adoptaran per majoria. Si s'escau, la direcció del projecte disposarà del vot qualificat.

Sisè. L'empresa ACESA es farà càrrec de les despeses del projecte amb l'aportació de 150.000 €. Les quantitats es faran efectives de la manera següent:

- 9.000 € a l'IEC i 28.500 € a l'ICAC, a 30 de juny de 2005.
- 9.000 € a l'IEC i 28.500 € a l'ICAC, a 30 de juny de 2006.
- 9.000 € a l'IEC i 28.500 € a l'ICAC, a 30 de juny de 2007.
- 9.000 € a l'IEC i 28.500 € a l'ICAC, a 30 de juny de 2008, un cop lliurat l'informe d'acabament de l'estudi.

Els representants de l'ICAC i de l'IEC presentaran a la comissió de seguiment un programa de treballs anual, amb especificació de les tasques a portar a terme, i el seu cost estimat. Les certificacions corresponents a aquests treballs, una vegada realitzats, seran lliurades a ACESA, amb el vist-i-plau previ per part de la direcció del projecte, atès que la seva aportació constitueix un requisit necessari per al pagament.

En la publicació dels treballs es farà constar la col·laboració de l'empresa patrocinadora i s'inclourà el seu logotip.

D'acord amb la comissió de seguiment, i per tal de poder fer una eventual ampliació del programa a realitzar en el projecte, es podran demanar col·laboracions d'altres entitats patrocinadores.

I, en prova de conformitat, totes les parts signen aquest conveni, en 24 exemplars i amb un sol efecte.

Antoni Ferré i Fons
Alcalde d'Alcover

Àngel Xifré Arroyo
Alcalde d'Almóster

Robert Benaiges i Cervera
Alcalde de Cambrils

Agustí Domingo Basora
Alcalde de Castellvell del Camp

Josep Bergadà Español
Alcalde de Constantí

Francisco Javier Escoda Martínez
Alcalde de Montbrió del Camp

Pere Guinovart Dalmau
Alcalde del Morell

Joan Maria Sardà Padrell
Alcalde de la Pobla
de Mafumet

Xavier Filella Fargas
Tinent d'alcalde de
l'Ajuntament de Reus

Josep Vallès Jové
Alcalde de Riudoms

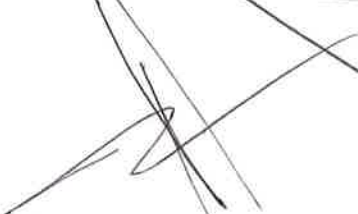
Esteve Ferran Ribera
Alcalde de Salou

Ignasi Carnicer Barrufet
Alcalde de la Selva del Camp

Maria Mercè Martorell Comas
Tinent d'alcalde de
l'Ajuntament de Tarragona

Eugenio Anguera Torres
Alcalde de Vilallonga
del Camp

José Poblet i Tous
Alcalde de Vila-seca

José Maria Vidal Mas
Alcalde de Vinyols
i els Arcs

Robert Ortiga i Salvadó
President del Consell
Comarcal del Baix Camp

Carles Sala Roca
President del Consell
Comarcal del Tarragonès

Joan Aregio Navarro
President de la Diputació
de Tarragona

Salvador Giner de San Julián
President de l'Institut
d'Estudis Catalans

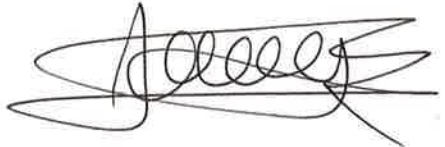
José Guitart i Duran
Director de l'Institut Català
d'Arqueologia Clàssica

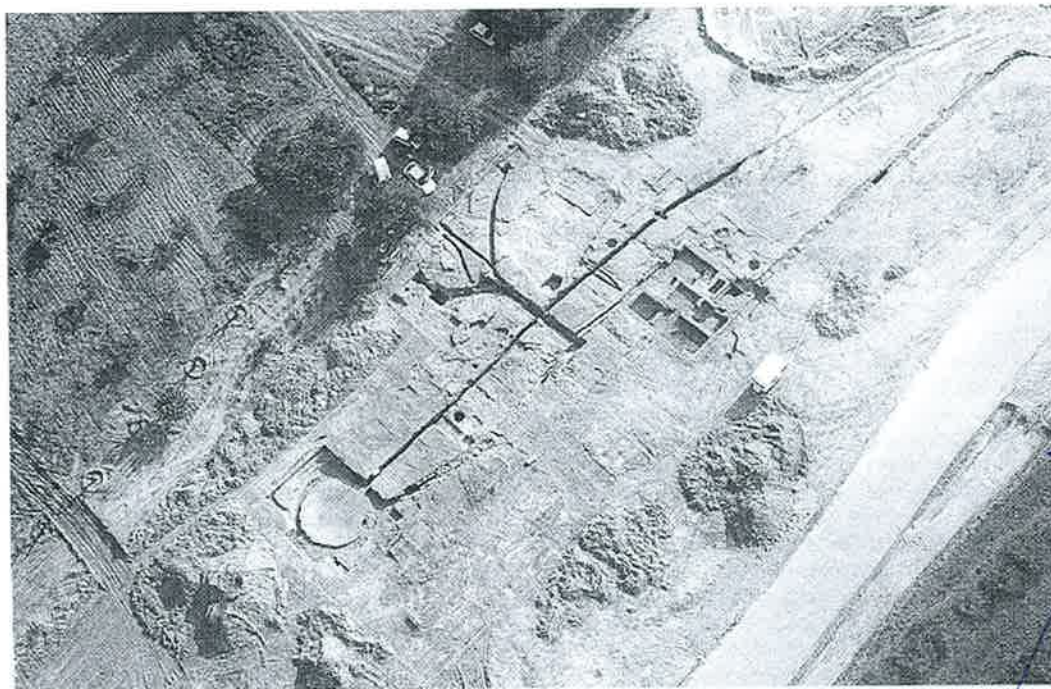
Lluís Maria Arola i Ferrer
Rector de la Universitat
Rovira i Virgili

Lluís Serra Serra
Director general d'ACESA

Pere Joan Torrent Ribert
Secretari general accidental
de la Diputació de Tarragona

ESTUDI DEL PAISATGE ARQUEOLÒGIC ANTIC A L'AGER TARRACONENSIS

(A LA DRETA DEL RIU FRANCOLÍ)

PROJECTE D'INVESTIGACIÓ

Índex

Presentació

1. Primera part

- 1.1. Estudi del paisatge arqueològic
- 1.2. Precedents de recerca
- 1.3. Metodologia proposada
 - 1.3.1. Recull bibliogràfic
 - 1.3.2. Altres informacions
 - 1.3.3. Prospecció
 - 1.3.4. Tècniques de prospecció arqueològica
 - 1.3.5. Morfologia del territori
 - 1.3.6. Tècniques d'anàlisi de l'entorn natural
 - 1.3.7. Tractament de les dades per un S.I.G.
- 1.4. Primera part: resum

2. Segona part

Anàlisi detallada de jaciments

- 2.1. Línies generals
- 2.2. Prospeccions geofísiques
- 2.3. Estudi de les vil·les
- 2.4. Segona part: resum

Pressupost

**Institut Català
d'Arqueologia Clàssica**

PRESENTACIÓ

Després de la magnífica experiència de col·laboració entre l'Institut d'Estudis Catalans i l'empresa AUCAT, així com amb el Consell Comarcal del Baix Penedès, l'Ajuntament del Vendrell, la Universitat Autònoma i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, en l'elaboració, desenvolupament i publicació del projecte d'investigació: ESTUDI DEL PAISATGE ARQUEOLÒGIC ANTIC A LA COSSETÀNIA ORIENTAL, proposem de seguir en la mateixa línia i d'ampliar l'estudi cap a l'àrea del Camp de Tarragona. Això ha motivat el plantejament del projecte d'investigació present, que té la finalitat de dur a terme una tasca investigadora i una labor d'acostament de l'arqueologia a la gent del país.

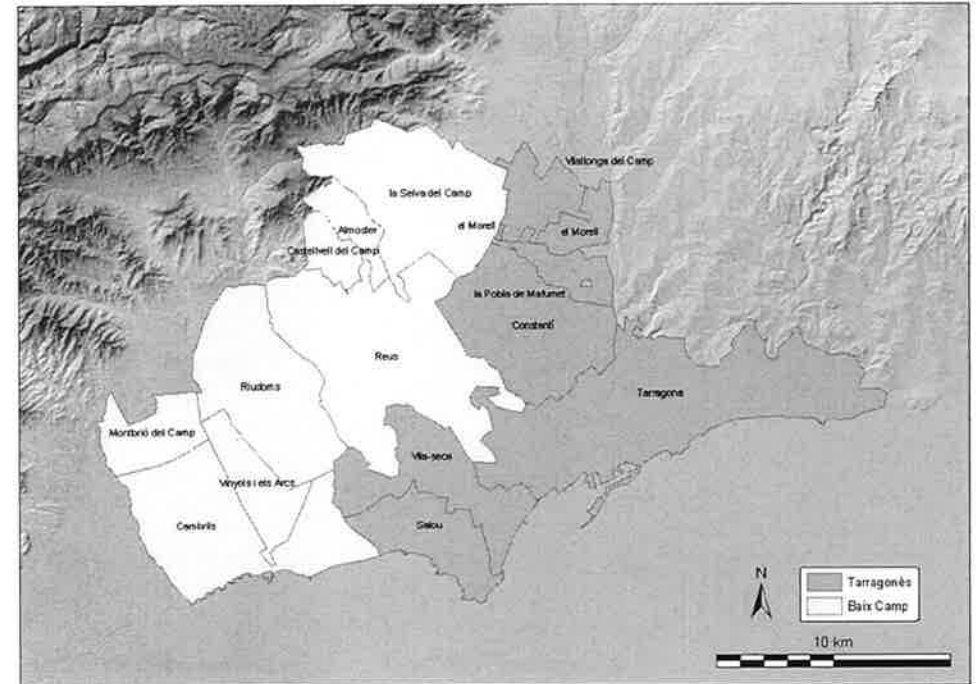
Per bé que l'estudi del Baix Penedès va ser desenvolupat des de l'Institut d'Estudis Catalans, el que estem proposant ara es duria a terme entre aquesta institució i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. Aquest darrer és un centre especialitzat en recerca, formació avançada i difusió de la civilització i cultura clàssiques,

inaugurat el 2003, i creat per un consorci públic entre el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya i la Universitat Rovira i Virgili. El seu director és el Prof. Dr. Josep Guitart i Duran, que va ser el director del projecte de l'estudi del Baix Penedès, i que és membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

La recerca hauria de seguir les mateixes línies bàsiques d'aquell treball, que s'ha demostrat molt eficient i fructífer. La finalitat bàsica és l'estudi del conjunt del territori de la plana de l'entorn de l'antiga *Tarraco*, al marge dret del riu Francolí, entre la comarca del Tarragonès i el sector nord del Baix Camp, en l'Antiguitat (de l'any 500 aC al 500 dC). Així, doncs, com aquell, s'estructura en dues parts, la primera de les quals consisteix en l'aprofundiment en els coneixements del conjunt del territori. En una segona fase, en funció dels coneixements adquirits en la primera, es faria la tria d'uns jaciments concrets, on es concentraria el treball.

Institut Català d'Arqueologia Clàssica

L'esperit és de treballar d'acord amb els arqueòlegs i estudiosos de la zona, integrant-los en el projecte si ho desitgen, i amb les autoritats municipals.

Municipis afectats:

Tarragonès:

- Tarragona
- Vila-seca
- Salou
- Constantí
- La Pobla de Mafumet
- El Morell
- Vilallonga del Camp

Baix Camp:

- Cambrils
- Reus
- La Selva del Camp
- Almodèn
- Castellvell
- Riudoms
- Vinyols i els Arcs
- Montbrí del Camp

Definició de l'àrea objecte d'estudi: la plana propera a l'antiga *Tarraco*, al marge dret del riu Francolí, entre la comarca del Tarragonès i el sector nord del Baix Camp, fins al municipi de Cambrils. En primer lloc cal dir que triem una part de dues comarques, davant de la necessitat de restringir-nos a un territori no excessivament gran, a l'hora de fer un estudi detallat del poblament antic. És a dir, que entenem que l'objectiu de fer estudi

de paisatge arqueològic s'ha d'abordar des de la perspectiva de la microhistòria.

La comarca és una extensió de territori més reduïda que la regió, que guarda, però, unitat, a rel de les seves característiques fisiogràfiques, per raons històriques de persistència de demarcacions i costums comunes, i per l'afinitat de les activitats econòmiques i socials. Es tracta, doncs, d'una àrea geogràfica suficientment petita per poder ser abordada en profunditat i suficientment gran per tenir una entitat pròpia, que obliga a entendre-la per ella sola, com una unitat. Amb tot, el territori triat, a diferència de la comarca del Baix Penedès, constitueix una àrea molt extensa, per bé que és un territori força unitari, amb una unitat geològica, una mateixa tradició d'ús del sòl i activitats econòmiques i socials comunes, i doncs amb una coherència d'estudi ben clara.

La tria recau sobre la plana propera a *Tarraco* per la riquesa de jaciments arqueològics que presenta, i alhora, per la baixa incidència dels estudis arqueològics en aquesta àrea geogràfica. La seva proximitat amb el nucli de Tarragona, l'antiga capital de la Hispania Tarraconensis, així com la

**Institut Català
d'Arqueologia Clàssica**

riquesa agrícola d'aquestes planes, la va fer ser sempre densament habitada. A més, hi proliferen establiments agrícoles de primera importància, pel mateix factor de proximitat amb la capital provincial, degut a la tendència dels potentats d'època romana a ubicar les seves vil·les d'esbarjo a la vora dels nuclis de poder. És, sens dubte, una àrea que cal treballar, que necessita una dedicació seriosa d'estudis, que pot donar moltes claus per a l'entesa de l'evolució de *Tarraco*.

Remarquem, també, que aquesta comarca està solcada per l'artèria bàsica de comunicació terrestre de l'Antiguitat que representava la Via Augusta, amb la continuïtat posterior com a Camí Real, fins al segle XVIII. Posteriorment, la carretera nacional, feta construir per Carles III, actual AP-7, va correr pel damunt o paral·lela a la primera; finalment, la construcció de l'autopista AP-7 tampoc se n'ha allunyat gaire. Aquesta es dirigeix cap a València, tot vorejant la costa, com ho feia també la Via Augusta, que arribava fins a Càdis.

La geografia de la zona, com hem assenyalat, marca clarament dues parts, dins de la comarca. L'àrea muntanyenca i la plana. Es tracta de la configuració característica de tot el litoral català, on la Serralada Litoral queda separada de la línia de costa per una

estreta franja de plana litoral, que en alguns sectors es fa més ampla. Aquest és precisament el cas de l'àrea que tractem, que degut a algunes prominències rocoses, com l'esperó de Tarragona i el cap de Salou, han donat aquest eixamplament de la plana litoral. Aquest fet, la converteix en una excel·lent zona agrícola, així com amb el corredor natural de pas, per on han transcorregut totes les vies de comunicació principals de nord a sud, des de l'Antiguitat.

L'àrea objecte d'estudi, va ser de primera magnitud econòmica dins de la Hispània romana, pensant que es tracta d'una etapa històrica d'economia eminentment agrària. Degut a la seva naturalesa de plana, a la seva ubicació al costat de la capital provincial, així com pel fet d'estar magníficament connectada per via terrestre i per via marítima, aquesta zona representava un enclau de màxim potencial econòmic del país.

Així doncs, la zona plana del Tarragonès des del riu Francolí i el nord del Baix Camp fins al municipi de Cambrils es perfila com a objecte d'un estudi històric que ens ha de permetre d'entendre en detall i profunditat el paper fonamental que ha jugat en l'evolució del conjunt del país.

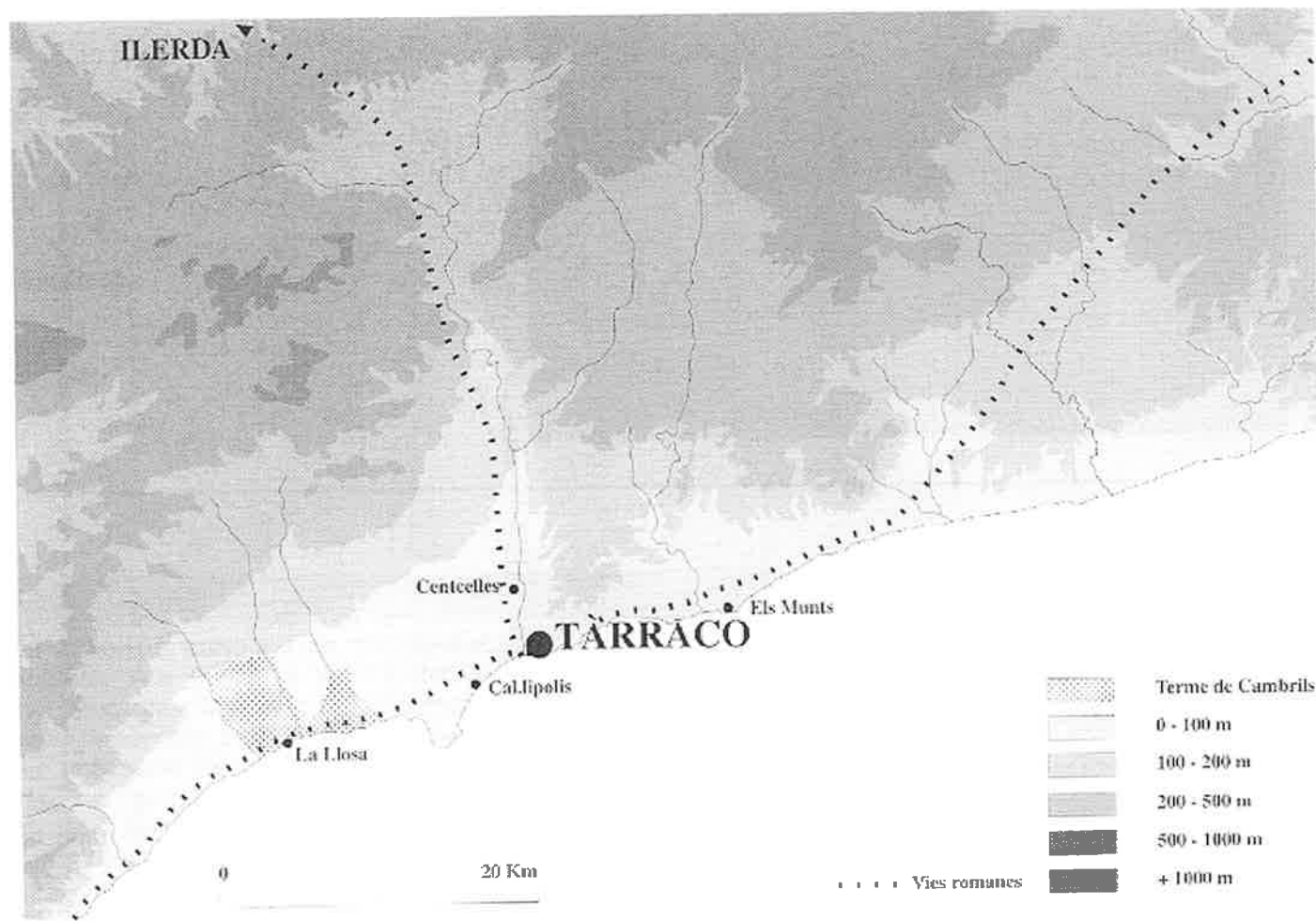
ICAC

ICAC^R

Institut Català
d'Arqueologia Clàssica

Territori agrícola de la ciutat de *Tarraco*.

Les vies romanes principals, que solcaven l'ager de *Tarraco*